

LUCRĂRI DE ARTĂ ROMÂNEASCĂ ÎN MUZEUL DE ICOANE DE LA RECKLINGHAUSEN (R.F.G.)

CORINA NICOLESCU

Cu prilejul unei călătorii de studii făcută în R.F. a Germaniei, în cursul anului trecut, vizitând interesantul muzeu din Recklinghausen, a cărui colecție însumează peste cinci sute de icoane, am putut cerceta direct icoana *Sf. Dimitrie*, unica lucrare românească în afara celor pe sticlă.¹ Este vorba de o interesantă și valoroasă icoană de la sfârșitul secolului al XVI-lea sau primii ani ai celui următor (fig. 1). Ea reprezintă pe *Sf. Dimitrie* în picioare, însoțit de Nestor, a cărui siluetă apare în dreapta într-o proporție mult mai redusă față de cea a sfântului. Icoana se deosebește prin unele note particulare, care o leagă mai ales de pictura murală din Moldova veacului al XVI-lea, din bisericile Arbore² și Sf. Gheorghe din Suceava.

Sfântul Dimitrie este înfățișat în picioare asemenea sfinților militari care apar în naosul celor două monumente citate. Atitudinea lui și prezența lui Nestor sînt unice în icoanele moldovenești, cunoscute de noi. În mod obișnuit, *Sf. Dimitrie* este zugrăvit călare zdrobind sub picioarele calului pe Lie, iar în Maramureș, unde imaginea sfântului nu lipsește din pictura niciunei biserici, el este reprezentat în luptă corp la corp cu Lie. Numai aici, apare și Nestor.

În icoana de la Recklinghausen se mai pot deosebi clar și alte particularități de detaliu care o leagă de pictura murală a monumentelor citate, în primul rînd modul de a înfățișa veșmintele, deosebit de fastuoase, ca în pictura bizantină și sirbo-bizantină a secolelor XI-XIV. Întocmai ca sfinții militari înfățișați în

¹ Despre existența acestei icoane am aflat încă din februarie 1968, cînd conservatorul muzeului H. Skrobucha mi-a trimis un diapozitiv și câteva fotografii pentru a-mi cere părerea asupra provenienței și datării ei, înainte de a o cumpăra pentru muzeu dintr-o colecție aflată la Paris. Icoana a fost apoi achiziționată și cuprinsă în ultima ediție a catalogului întregii colecții, apărut în anul trecut, H. Skrobucha, *Ikonen-Museum* (ed. 4), Recklinghausen, 1968, cat. nr. 372 și pl. în culori.

² V. Dăgău, *Dragos Camasa, maestrul frescelor de la Arbore*, București, 1969, fig. 3.

Fig. 1 - Icoana reprezentînd pe Sf. Dimitrie și Nestor. Sfîrșitul secolului al XVI-lea. (Muzeul de icoane din Recklinghausen, R. F. a Germaniei).

Capul Sfintului Dimitrie. Detaliu din icoana de la Recklinghausen.

luxoase costume de curte, asemenea unor înalți demnitari bizantini (fig. 2-3), zugrăviți în absidă și pe peretele de sud de la Arbore, Sf. Dimitrie de pe icoana de la Recklinghausen este înveșmântat într-o tunică roșie-cărămizie presărată cu flori în forma unor stele. Un loros, brodat cu perle și pietre prețioase, ținește poalele, răscoiala gitului și partea din față a tunicii. Pe deasupra, agrafată la gît, o mantie portocalie dintr-o prețioasă țesătură bizantină, tivită cu perle, îi acoperă umerii, pe cap o bonetă de mătase gălbuie strînsă în partea de jos cu o broderie de perle. Mîinile împreunate se sprijină pe capătul unui toiaș roșu, semnul logofătului, în ierarhia divanului din Moldova. Același mod de a reprezenta îmbrăcămintea sfinților apare în portretele mucenicilor din pronaosul bisericii Arbore și în naosul bisericii Sf. IGHeorghie din Suceava. Zugravul icoanei Sf. Dimitrie a imprumutat o serie de note proprii picturii murale, în eleganța și sveltețea cu care a știut să înfățișeze silueta sfințului și proporția dintre cap și trup. Anatomia feței, modul de a trata umbrele, desenul nasului și al ochilor, ovalul obrazului și linia elegantă a gitului lung și subțire, caracterizează pictura murală moldovenească din secolul

Fig. 2-3 — Sfinți militari înfățișați în pictura din naosul bisericii Arbore (jud. Suceava). Millocul secolului al XVI-lea.

O EXPOZIȚIE
DE ETNOGRAFIE
AFRICANĂ
LA MUZEUL
GRIGORE ANTIPA

VALENTINA BUȘILĂ

il XVI-lea și duc la ipoteza că meșterul acestei icoane a fost în același timp zugrav de biserică (vezi foto-detaliu). Înclinăm chiar să socotim că portretele sfinților de la Arbore sau biserica Sf. Gheorghe de la Succava i-au servit drept model.

Nu-am mulțumit în prezentarea de față să menționăm doar această icoană, dată fiind prezența ei în colecția Muzeului din Recklinghausen și importanța ei în arta moldovenească. Menționăm că în colecția franceză de la Paris, la unde a fost cumpărată, se mai găsește o coană de același tip înfățișând pe Sf. apostoli Petru și Pavel, care va intra curând în proprietatea muzeului.

Înainte de a încheia, trebuie să amintim faptul că în colecția de la Recklinghausen se mai găsesc patruzeci și opt de icoane pe sticlă din secolul trecut, provenind din diferite centre de Transilvania. Elementele esențiale privind aceste icoane sînt prezentate în catalogul muzeului².

ICOANA « Sf. DIMITRIE »

Republica Federală a Germaniei.
Muzeul de icoane din Recklinghausen.
Inv. nr. 314.

Moldova. Sfîrșitul secolului al XVI-lea.

Tempera pe lemn, marginile întărite cu pînză peste care s-a așternut stratul de preparare.
În. 82,5 x 49 cm.

În centrul icoanei este reprezentat Sf. Dumitru în picioare, ținînd mîinile împreunate, sprijinite pe un baston. În partea dreaptă este Nestor cu mîinile îndreptate spre sfînt.

Fondul icoanei, pe care se detașează cele două siluete este împărțit în trei zone diferite colorate. Partea de jos este verde-gălbui-deschis, apoi urmează o dungă galben-portocalie, care se prelungește constituind cadrul icoanei și a treia zonă este albastră, cu o tonalitate ușor verzuie.

Costumul Sf. Dumitru este asemănător cu al marilor demnitari bizantini. El poartă o tunică lungă pînă la călcie, de mătase roșie-cărămizie, presărată cu flori în forma unor stele. Tunica este decorată pe poale, în față, în jurul gîtului și la manșete, cu broderii din perle și pietre prețioase. O mantie roșie-portocalie este agrafată la gît. Pe cap poartă o pălărie de formă occidentală cu o bandă brodată în partea de jos. Capul este înconjurat de un nimf auriu.

Nestor poartă hiton alb brodat la gît și la poale.

Chipul celor două personaje este modelat în tonalități de brunuri arse; luminile sînt realizate în ocru și roz. Icoana are o crăpătură longitudinală, este roasă și știrbită în partea de jos. Stratul de culoare ușor friabil prezintă crăcheluri foarte fine.

Achiziționată de muzeul din Recklinghausen în 1968.

Bibliografie

H. Skrobucha, *Ikonen-Museum* (Catalogul colecției, ed. a IV-a), Recklinghausen, 1968, nr. 372, pl. color.

² H. Skrobucha, *Ikonen-Museum*, cat. nr. 424-472.

Figurină antropomorfă-detaliu.

Muzeul Grigore Antipa, unul dintre cele mai vechi și mai însemnate muzee de științe naturale din România, adăpostește în depozitele sale și o importantă colecție de obiecte africane, amero-indiene, australiene, asiatiche.

Cele peste 500 de piese au fost fie cumpărate de Gr. Antipa de la vestita firmă germană